

ring, der agter Enhvers Ret, kan man ikke tage dem bort uden Vederlag. Dette Frihedshartkorn har iøvrigt været underkastet den samme Indskrænkning som alt andet privilegeret Hartkorn, og betyder i nærværende Tid ikke meget, og vil for de Vedkommende efter de Aar, hvori de befinde sig, ikke være af meget stor Betydning i Forhold til de mange store Dpoffrelser, som de maae gjøre. Men det forekommer mig ikke, at det er retfærdigt, og der er her, saa at sige, ingen offentlig Interesse ved at betage dem det. De, der have bevirket en saadan Vending af Lovudkastet have mere gjort det, for at vise, at man ikke agtede et saadant Privilegium, end for at fremme nogen virkelig Statsinteresse. Endnu mindre kan jeg bifalde det, at Besiddere af Lehn, Stamhuse og Fideicommisser skulle faae udbetalt personlig den Erstatning, som de faae, for den Frihed, som hører til Godset, og at Vederlaget for denne Rettighed ikke maa komme selve Lehnene eller Fideicommisserne til gode. Det er et Middel til at begunstige de nuværende Besiddere paa deres Efterkommeres og paa Retfærdighedens Befordring, som jeg paa ingen Maade kan bifalde.

Hvad den Bestemmelse angaaer om, at naar en Eiendom er overdraget Andre til Brug, Eieren da skal give Erstatning til Brugeren for den forhojede Skat, der paalægges ham, saa er det vistnok Noget, som har sine store Misligheder. Det er vanskeligt at sige, hvad der er retfærdigt under Forudsætning af at man borttager de omhandlede Friheder uden tilstrækkeligt Vederlag, thi Brugeren har forpagtet den frie Hovedgaard under den Forudsætning, at han skulde beholde den Skattefrihed, som Loven havde indrømmet, og har altsaa derfor paataget sig en større Afgift end ellers. Men det er ikke hans Medcontractant, som betager ham denne Frihed, den betages ham ved Lov, og det synes altsaa efter almindelige Grundsætninger, at, hvor der skal lides Skade, der flyder af, at Rettigheder, som engang have eksisteret, ophøre, der maatte de dele Tabet med hinanden, Tabet maatte deles i Forhold til For skjellen, der er mellem fuld Erstatning og den Erstatning, der gives, hvilket jo rigtignok vilde blive et vanskeligt Regnestykke. Endnu

vil jeg kun bemærke det, at der gives Tilfælde, skøndt jeg ikke vil paastaae, at der ere mange, hvori En er kommen i Besiddelse af Brugsretten til en Eiendom, som har privilegeret Hartkorn, for en længere Tid end 15 Aar. Forudsat at dette er Tilfældet, saa kommer Eieren til ikke alene ingen Erstatninger at faae for sit Privilegium men endog saa at give Penge til, og det kan netop træffe sig i det Tilfælde, hvor han egentlig ingen Afgift faaer af Brugs haveren. Jeg turde næsten troe, skøndt jeg ikke med Visshed veed det, at der iblandt de Gaarde, som jevnlig de større Virkepatroner have overladt Virkeboommerne til Beboelse paa Embedstid med ingen eller en blot nominal Afgift, findes frit Hartkorn, og nu kommer altsaa vedkommende Eier til at betale endog saa Penge til, fordi han har havt en saadan Frihed, uden at nyde nogen Erstatning derfor, forudsat at Vedkommende lever i længere Tid end 15 Aar. Jeg skal iøvrigt bemærke, at jeg i Genhold til, hvad jeg i Almindelighed har udviklet, ikke i Almindelighed vil stemme angaaende de enkelte specielle Bestemmelser i denne Anordning; men jeg vil, forsaavidt der ikke maatte være særlig Anledning til ved de enkelte Bestemmelser at reise mig, hellere tagtage at lade være at give min Stemme.

Indenrigsministeren: Saafremt Sagen nu stod paa samme Punct, som forend Grundloven kom ud, da var det vistnok utvivlsomt, at Lehn og Stamhuse ikke kunde betages Afgang til samme Erstatning, som de øvrige Eiere eller Ijandehavere af privilegeret Hartkorn; men Sagen er jo vistnok forandret ved Grundlovens § 98, som siger, at Lehnene skulle ophæves, og at det ved Lov nærmere skal ordnes, hvorledes de nu bestaaende Lehn, Stamhuse og Fideicommissgodser kunne gaae over til fri Eiendom. Nu er det vistnok saa, at saalænge en saadan Lov ikke er udkommen, eller saalænge der ikke er udkommet en udtrykkelig Lovbestemmelse derom, maae Lehnene beholde det samme Frihedshartkorn, som de hidtil have havt, og som de endnu ere i Besiddelse af den Dag idag, og det er først det foreliggende Lovudkast, saaledes som det nu er affattet, der gaaer ud paa at fratage dem dette uden Vederlag. Det er jo vistnok tvivlsomt,